

گزارش کارشناسی :

بررسی تصمیم جدید روسیه جهت دریافت بهای گاز صادراتی به روبل

اندیشکده اقتصاد مقاومتی

گروه تولید و تجارت

تیر ماه ۱۴۰۱

رهبر معظم انقلاب: علاج برون رفت از مشکلات کشور «اقتصاد مقاومتی» است.

معرفی اندیشکده اقتصاد مقاومتی

اندیشکده اقتصاد مقاومتی یک کانون تفکر با مأموریت «تصمیم سازی برای حل مسائل اقتصاد کشور در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی» است که در سال ۱۳۹۵ فعالیت رسمی خود را آغاز نمود.

شناسایی شبکه مسائل در هر حوزه موضوعی، طراحی راهکار برای حل مسائل احصاء شده و هم‌اندیشی جهت ارزیابی و تدقیق آن، بررسی تجربیات جهانی، طرح مباحث در فضای نخبگانی و رسانه‌ای و پیگیری راهکارهای ارائه شده از دستگاه‌ها و مسئولین مرتبط به منظور اتخاذ تصمیمات لازم، از جمله فعالیت‌هایی است که در اندیشکده انجام می‌شود.

علاقه‌مندان می‌توانند از طریق سایت Mett.ir با اندیشکده اقتصاد مقاومتی در ارتباط باشند و نظرات، انتقادات و پیشنهادهای خود را در خصوص این گزارش و همچنین سایر فعالیت‌های اندیشکده، مطرح کنند.

بررسی تصمیم جدید روسیه در تغییر شیوه دریافت بهای گاز صادراتی

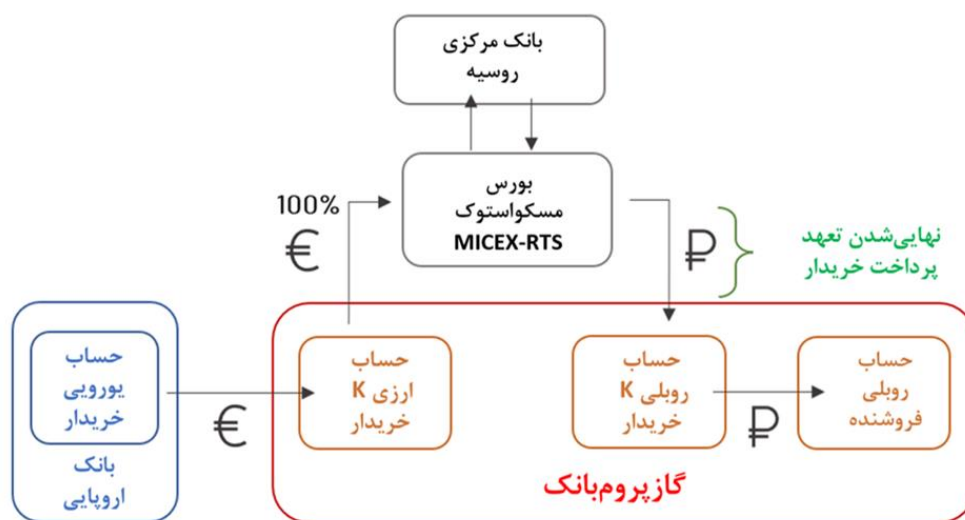
تولید و تجارت	گروه موضوعی:
کارشناسی	نوع گزارش:
۱۴۰۱۰۴۳۳۲	شناسه:
۱۴۰۱/۰۴/۰۵	تاریخ انتشار:
سید حسن محفوظی موسوی	تهیه و تدوین:
سید هادی رهگشای	ناظر علمی:

خلاصه مدیریتی

با آغاز نبرد میان کشورهای روسیه و اوکراین، اتحادیه اروپا در واکنش به این اتفاق تحریم‌هایی علیه روسیه اعمال کرد. از جمله مهمترین اقدامات محدودکننده اتحادیه اروپا، تحریم‌های مالی و تجاری مرتبط با بخش انرژی و تحریم بانکی روسیه بود. با این حال، به دلیل وابستگی بالای اتحادیه اروپا به گاز روسیه، تجارت گاز، حمل‌ونقل انرژی و سازوکارهای مالی مربوط به پرداخت هزینه گاز طبق شرایطی از تحریم‌های اتحادیه اروپا مستثنی شده است.

متقابلاً دولت روسیه نیز سازوکار جدیدی برای پرداخت هزینه گاز دریافتی اتحادیه اروپا در نظر گرفت که اصطلاحاً آن را برای کشورهای «غیر دوست» الزامی دانسته است. طبق این سازوکار لازم است:

۱. خریدار ضمن افتتاح حساب در بانک خصوصی گازپرومبانک، وجوه را به حساب ارز ویژه «K» به صورت ارز خارجی منتقل کند؛
۲. گازپرومبانک ارز خارجی را در «بورس مسکو MICEX – RTS» بفروشد؛
۳. گازپرومبانک درآمد روبلی را به حساب روبلی «K» خریدار منتقل کند؛
۴. گازپرومبانک وجوه روبلی را از حساب خریدار به حساب گازپروم در گازپرومبانک انتقال دهد.

شکل الف. سازوکار جدید پرداخت هزینه گاز بین روسیه و اروپا (پس از فرمان ۳۱ مارس)

اکثر شرکت‌های اروپایی در واکنش به مقررات جدید، با این سازوکار همراه شده‌اند، به‌طوری‌که به‌جز شش شرکت در کشورهای لهستان، بلغارستان، فنلاند، آلمان و دانمارک که از پذیرش مقررات جدید روسیه خودداری کرده‌اند، سایر شرکت‌ها مطابق این سازوکار هزینه گاز وادراتی را پرداخت می‌کنند. به‌طور کلی کشورهای

خریدار گاز روسیه، اقداماتی با هدف حذف گاز روسیه از سبد انرژی خود در دستور کار قرار داده‌اند که شامل استفاده از ذخایر گاز در کوتاه مدت، انعقاد قرارداد خرید گاز طبیعی مایع (LNG) و متنوع‌سازی سبد واردات گاز است.

از سوی دیگر اتحادیه اروپا نیز صراحتاً موضع خود را در خصوص سازوکار جدید روسیه اعلام نکرده است، بلکه در اظهاراتی متناقض صرفاً هشدار داده که روش پرداخت گاز ممکن است به نقض تحریم‌های اتحادیه اروپا منجر شود. با این حال، متن دستورالعمل اتحادیه اروپا به شرکت‌ها بیان می‌کند که تحریم‌های اتحادیه اروپا، افتتاح حساب در گازپرومبانک را ممنوع نمی‌کند، اما به خریداران پیشنهاد می‌دهد که از طرف روسی بخواهند تعهدات قراردادی خود را به همان روشی که قبل از تصویب فرمان صورت می‌پذیرفت، ادامه دهد. با وجود این، دستورالعمل اتحادیه اروپا بیان می‌کند که اگر گازپرومبانک بدون درخواست صریح از شرکت‌های اروپایی، یورو یا دلار دریافتی را به روبل تبدیل کند، این اقدام خارج از صلاحیت اجرایی اتحادیه اروپا است و عملاً نقشی در تعیین مجاز بودن یا نبودن آن ندارد.

با توجه به سازوکار اعلامی توسط دولت روسیه، این فرضیه که شرکت‌ها مجبور هستند به هر نحوی روبل را پیشاپیش از بانک مرکزی روسیه خریداری و آن را به گازپروم پرداخت کنند، رد می‌شود. علاوه بر این، رئیس کمیسیون اروپا نیز هشدار داده است در صورتی که شرکت‌های اروپایی به این روش روبل خریداری کنند، ناقض تحریم‌های غرب و اتحادیه اروپا خواهند بود. همچنین بر اساس تصمیم اتحادیه اروپا در ۲۸ فوریه ۲۰۲۲، هرگونه معامله با بانک مرکزی روسیه ممنوع است. لازم است ذکر شود که هیچ‌گونه تحریمی علیه بانک خصوصی گازپرومبانک، اعم از تحریم‌های تراکنش مالی و سوئیفت، اعمال نشده است.

از دیدگاه روسیه، این تغییر سازوکار به دو نتیجه راهبردی منتهی خواهد شد. اولاً، اروپایی‌ها را از اعمال تحریم و مسدود کردن پرداخت‌های متعلق به فروش گاز در حساب‌های موجود در بانک‌های اروپایی باز می‌دارد. ثانیاً شیوه پرداخت بهای گاز در این طرح می‌تواند به طور قابل توجهی تحریم‌های اعمال شده را تضعیف کند؛ به طوریکه هنگام انتقال ارز خارجی به گازپرومبانک و تبدیل آن به روبل، عملاً ردیابی آن در سراسر نظام ارزی بین‌الملل غیرممکن می‌شود. همچنین که با این شیوه، زمین بازی تغییر می‌کند و این اروپاست که باید برای دور زدن تحریم، به هر شکل چاره اندیشی کند.

واضح است که این فرمان، موضوع تغییر قرارداد فروش گاز را به آزمونی سیاسی تبدیل کرده است؛ به عبارت دیگر تهدید ممنوعیت تحویل گاز روسیه توانسته برای بیشتر شرکت‌های اروپایی به عنوان انگیزه‌ای قوی جهت موافقت با سازوکار پرداخت جدید شود، اتفاقی که طی ماه‌های اخیر رخ داده و پیش‌بینی می‌شود در ماه‌های

آینده و همزمان با ماههای سرد سال، سایر شرکتهای اروپایی نیز به این سازوکار پیوندند. نتیجه رونق چنین سازوکاری، بی اثر شدن تحریم های غرب علیه روسیه است که آثار آن در بازار ارز این کشور دیده می شود.

فهرست مطالب

۶	فصل ۱. تحریم‌های اتحادیه اروپا علیه روسیه.....
۶	۱-۱- اشخاص و نهادهای تحریم‌شده
۷	۱-۱-۱- معنی و ابعاد تحریم افراد
۷	۲-۱- تحریم تجارت اتحادیه اروپا با روسیه
۷	۱-۲-۱- کالاهای صادراتی تحریم‌شده
۸	۲-۲-۱- کالاهای وارداتی تحریم‌شده
۸	۳-۲-۱- تحریم نفت
۹	۳-۱- تحریم‌های بخش حمل‌ونقل جاده‌ای
۹	۴-۱- تحریم‌های بخش هوانوردی
۹	۵-۱- تحریم‌های بخش حمل‌ونقل دریایی
۱۰	۶-۱- تحریم‌های مربوط به سوئیفت و تراکنش بانکی روسیه
۱۲	فصل ۲. فرمان جدید روسیه در خصوص پرداخت هزینه گاز.....
۱۲	۱-۲- سازوکار معمول پرداخت
۱۳	۲-۲- سازوکار جدید پرداخت
۱۴	۱-۲-۲- عدم امکان خرید مستقیم روبل از بانک مرکزی روسیه توسط شرکت‌های اروپایی
۱۴	۳-۲- مفاهیم
۱۵	۱-۳-۲- پرداخت بهای گاز به روبل
۱۵	۲-۳-۲- تعلیق تحویل و فورس مازور
۱۶	۴-۲- واکنش کشورهای اروپایی به فرمان جدید روسیه
۱۸	۱-۴-۲- خودداری از پذیرش مقررات جدید روسیه
۲۰	۲-۴-۲- ادامه واردات گاز و پرداخت از طریق گازپروم‌بانک روسیه
۲۲	۵-۲- اقدامات جایگزین برای حذف گاز روسیه
۲۲	۶-۲- تاثیر اقدامات جدید روسیه
۲۳	۷-۲- نتیجه‌گیری
۲۵	منابع.....
۲۶	پیوست‌ها.....
۲۶	پیوست الف. فرمان رویه ویژه خطاب به تامین‌کنندگان گاز طبیعی روسیه
۲۹	پیوست ب. بررسی اهمیت ارز و شیوه پرداخت در قراردادهای تامین انرژی
۳۴	پیوست پ. جدول زمانی اقدامات محدودکننده اتحادیه اروپا علیه روسیه در سال ۲۰۲۲